

Dr. Viorica Lopotenco

ASEM, Chi in u

Dr. Maia Pisaniuc

ASEM, Chi in u

AC IUNEA UMAN I PROBLEMA INCERTITUDINII

Grecii antic: afirmau c memoria faptelor este o cunoa tere par ial , adic simpla opinie, adev rata cunoa tere, adic în elegerea, implic a cunoa te i *catisa rerum*. Cunoa terea *causal rerum* depinde pe de o parte de hot rârea con tient i pe de alt parte de incertitudine. Incertitudinea nu este altceva decât lipsa de informa ie, iar informa ia nu este altceva decât mic orarea incertitudinii.

În prezent, cu to ii trecem de ia o lume în care s-a c utat cu frenezie certitudinea i înl turarea riscurilor, ia o lume care fiind situat în viitor nu poate fi cert , pentru c nu poate fi cunoscut dinainte, i în care va trebui s facem fa riscurilor.

Atunci când se ia în considerare timpul real, gradul de incertitudine i al probabilit ii care condi ioneaz orice aci une uman ce urm re te ob inerea unui rezultat, devine element central. Un sistem care func ioneaz pentru a ob ine rezultate viitoare este prin defini ie într-o

situa ie de incertitudine. în care diferitele situa ii au grade de risc, de incertitudine sau chiar de nedeterminare diferite. În orice caz. îns , riscul i incertitudinea nu constituie un element de alegere, ci formeaz o parte a condi iei umane. Ra ionalitatea. nu este atât o problem a evit rii riscului i a elimin rii incertitudinii, d de adaptare la riscuri i la incertitudine, acceptând situa iile ca date.

întrebarea ce poate apare în continuare c cum s ne conducem în situa ii de incertitudine pentru a ne comporta ra ional? Dup Keynes oamenii au la dispozi ie o multitudine de posibilit i între care cele mai importante sunt:

- *s presupun c prezentul este ghidul cel mai edificator al viitorului în loc s examineze în am nun ime trecutul i s arate ce va urma;*

- *s presupun c p rerile existente a a cum sunt exprimate de preturi (inclusiv de pre urile*

activelor), precum și caracterul producției existente se bazează pe evaluarea corectă a previziunii viitoare;

— cunoscând că propriul său raționament este lipsit de valoare va trebui să apeleze la judecata celorlalți.

Acțiunea umană în condițiile incertitudinii este determinată de voința umană. Iar unul dintre cele mai mari mistere cu care se confruntă tiinele sociale este dacă omul își poate voi propria lui voință? Pentru rezolvarea acestui mister immanuel Kant a propus scindarea naturii omului în două: un om fenomenal, care face parte din ordinea causală a naturii și unul noumenal, care este liber. Cel dintâi este supus necesității caracteristice fenomenelor fizice; al doilea este liber în virtutea unei „astfel de cauzalități”, care se aplică voinței ființelor raționale*.

De fapt, se consideră că ceea ce se preferă să fie adevărat este în funcție de starea psihică a celui care ia decizia. Adică, studiul teoriilor și principiilor psihologiei umane și al comportamentului uman este în primul rând important ca în alegerea factorilor fundamentali ai psihicului, deoarece comportamentul uman este cel care influențează comportamentul psihicului.

Comportamentul uman poate fi studiat din mai multe puncte de

vedere. Dar în psihologie există atât de multe teorii, încât derutează pe cineva care ar dori să înțeleagă bazele comportamentului. Pentru a simplifica situația, majoritatea teoriilor psihologice au fost clasificate în două mari categorii. Exact așa cum există analiza fundamentală și analiza tehnică a psihicului, tot astfel există teorii psihologice fundamentale având la bază ipoteza că factorii dezvoltării umane sunt cauza modelelor comportamentale ulterioare, și teorii psihologice aplicative, tehnice behavioriste, care afirmă că modelele comportamentului uman sunt, pur și simplu, un răspuns în fața stimulii mediului înconjurător.

Desigur, numeroși analiști de piață adoptă o abordare eclectică, combinând teoriile fundamentale cu cele tehnice într-o încercare de a utiliza cât mai mult informație în procesul luării deciziilor. În mod similar, există practicieni electici și în domeniul înconjurător.

De fapt, structura apartenței la naturii omenești stă la baza luării deciziilor în condiții de incertitudine. În special în perioade de mari schimbări prin care trecem cu toții în prezent.

Complexitatea crescândă a vieții sociale, tendința continuă spre interdependență mondială, modelele și legile noastre tot mai complexe de comportament și coexistența

încercările de schimbări radicale sunt toate p trunse de un sens de incertitudine. În acest lucru se datorează tocmai faptului că acestea sunt procese de desfășurare, oportunități pentru a fi explorate și pentru a da noi sensuri și valoare noii de progres, după numeroasele greșeli și ecuri care au asaltat această ambiție într-o eră care a dezvoltat multiplele și deseori tragicele limite ale certitudinii.

Cu toate acestea un adevăr este cert, că sistemele de piață imperfecte, și în mod inevitabil incerte și riscante, constituie un pilon important pentru o economie care tinde să avanseze și care are nevoie de incertitudine pentru a funcționa în mod adecvat.

Ca atare, problema de bază nu constă în a fi pentru sau împotriva incertitudinii, ci în aceea de a fi în stare, abordând incertitudinea, să facem distincții între cea care este distructivă (care necesită a fi redusă) și cea care este constructivă, pe care trebuie să o acceptăm ca pe o provocare. Și aceasta deoarece incertitudinea nu este un caz de imperfecțiune, ci un fapt dat, conținând componente de risc. Orice activitate sau efort economic se bazează pe un număr de factori sau posibilități necunoscute și incerte, pur și simplu datorită faptului că obiectivul acesteia este situat în viitor.

De fapt, trebuie să trăim cu un grad inevitabil de incertitudine, care în sine oferă marjele pentru îmbunătățire, modificare, noi idei și progres.

Rădăcinile din cele expuse anterior se poate constata că în condiții de incertitudine problema cheie a deciziei nu este alegerea unei decizii ci micșorarea incertitudinii. Gradul de incertitudine în care se iau deciziile economice are implicații importante asupra dezvoltării economice. Grație unei întreprinderi mai răspândite a metodelor statistice și matematice în analiza economică, reflecția sistematică asupra problemelor de risc și incertitudine a putut trece la teoria economică. Totuși teoria economică nu oferă un ansamblu de concluzii imuabile, aplicabile imediat în politică. Ea este o metodă, nu o doctrină, un instrument al minții o tehnică de gândire care îl ajută pe posesorul ei să tragă concluzii corecte.

Întreaga evoluție a vieții economice demonstrează că incertitudinea, riscul sunt prezente la tot pasul, însoțesc toate actele sau faptele economice. În acest context rolul teoriei economice nu este de a înlătura incertitudinea, riscul, ci de a furniza informații, cât mai numeroase și veridice, astfel încât agenții economici să cunoască cât mai bine regulile jocului într-o economie liberă